

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ПРАЗНИК

Брой 6 • год. ХСVII • 27 март 2020 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

26 МАРТ – ДЕНЯТ НА ТРАКИЯ

ПРОФ. ДИН СВЕТОЗАР ЕЛДЪРОВ
Д-Р ВАНЯ СТОЯНОВА

Военноисторическата наука категорично е установила, че Източна Тракия е един от трите театъра на военни действия, на които най-често се е решавала съдбата на Европа. И наистина, дори само бегъл поглед върху историческия атлас ще ни убеди, че освен познатите битки от древността, там са изписани и най-славните страници на българската военна история – от хан Крум, цар Симеон Велики, Калоян и Иван Асен II до първите отчаяни опити да бъде спряна османската инвазия на Балканите. На два пъти през XIX век – през 1828 г. и през 1878 г. – руските войски превземат Одрин. Над всички тези битки обаче недостижимо се извисяват българските победи в Балканската война – и по числеността на противостоящите сили, и по поразяващата мощ на оръжията, и по мащаба на военните действия, и по историческите последици на войната. Сред тях ОДРИНСКАТА ЕПОПЕЯ е върхът на върховете.

За шест месеца от октомври 1912 г. до март 1913 г. светът става свидетел на най-грандиозната дотогава концентрация и динамика на военна сила и бойна мощ. На 5 октомври 1912 г., на едно пространство, разположено симетрично около 50-километровата ос, колкото приблизително е разстоянието между Одрин и Лозенград, т. е. в сърцето на Източна Тракия, се изливат една срещу друга две могъщи човешки вълни, заредени със стомана, барут и ярост. В срещните боеве на 9 и 10 октомври при Гечкенли, Селиолу, Ескиполос, Петра и Ериклер смелото българско сърце надделява, волята на противника е пречупена и Източната турска армия се отдръпва като попарена, изоставяйки Лозенградската крепост без бой. В петдневните кръвопролитни боеве при Люлебургас и Бунархисар на 15–19 октомври българският боен дух повторно и още по-категорично триумфира. Атаката при Чатаалджа на 4 ноември 1912 г. не постига очаквания резултат, а само отлага финала на грандиозната военна драма.

Всъщност генерал-лейтенант Никола Иванов, командир на Втора българска армия, която действа срещу Одрин, още от самото начало на войната настоява пред Главната квартира да получи заповед за атака. Той е твърдо убеден, че Одринската крепост, чийто гарнизон наброява около 60 000 души,

може да бъде превзета с открита сила. Едва през декември 1912 г. Щабът на действащата армия взема съдбоносното решение. Според оперативния план обсадата е разделена на четири сектора. Най-важната роля е отредена на Източния сектор под командата на генерал-майор Георги Вазов. Пристигат и нови попълнения, сред които и две сръбски дивизии. Числеността на обсадните войски достига над 120 000 българи и около 40 000 сърби.

Атаката на Одринската крепост започва на 11 март 1913 г. със съкрушителна артилерийска подготовка. Съпротивата на противника е окончателно сломена с изненадваща нощна атака. В ранните часове на 13 март първи падат фортите.

Айджиолу и Айваз баба на Източния сектор, превзети от 10-и пех. Родопски и 23-и пех. Шипченски полк. След тях бързо са овладени останалите укрепени пунктове и така датата 13 март 1913 г. (26 март по нов стил) се превръща в най-славната страница от българската военна история.

ОДРИНСКАТА ЕПОПЕЯ не е само славна военна победа. Тя е триумф преди всичко на българския национален дух, въплътен в бойците и командирите по бойните полета на Тракия. Затова когато в края на март 1913 г., при посещението на една високопоставена делегация от София в освободения Одрин, запитали генерал Геор-

ги Вазов, началникът на Източния сектор, който оперативно подготвя победния штурм, кому в крайна сметка се пада заслугата за Одринската епопея – на гения на висшите началници или на смелостта и жертвоготовността на войниците, той простиичко отговори:

„– У нас беше само командването. Всичко останало е тяхно“.

Радостта от победата е кратка. През юли 1913 г., нарушавайки Лондонския договор, османските войски и башибозук навлизат в Източна Тракия и избиват, ограбват и прогонват насилствено българското население оттам. През ранната есен на 1913 г. съдбата им споделят и българите в Западна Тракия.

Тези славни и трагични събития залагат дълбоко в националната памет. В преживените битки, победи и страдания се ражда и девизът на тракийци: "Не забравяйте, но не отмъщавайте"! Намерили подслон в България, стотиците хиляди бежанци и техните потомци съхраняват и днес спомена за геноцида, мъката по своя бащин край и родов корен, но и благодарността към онези, които дават живота си в името на свободата.

В памет на героичния ден на победата при Одрин и избавлението, макар и кратко, създаденото през 1914 г. в София бежанско дружество „Одринска Тракия“ приема за свой празник „13/26 март – Денят на превземането на Одринската крепост от българската войска“. Той става и празник на Тракийската организация в България.

Денят на тази знаменателна победа влиза в българския културно-исторически календар като ДЕН НА ТРАКИЯ. На този ден се чества подвигът на българските воители, паднали край Одрин и из тракийските полета и се почита паметта на хилядите българи – тракийски бежанци, намерили спасение в майката-родина.

От 20-те години на XX век тракийските дружества, армията, църквата и българската културна общественост честват Деня на победата край Одрин. От 2006 г. този ден е признат официално и от българското правителство.

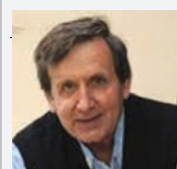
Продължава на 2-а стр.

БЪЛГАРИЯ Е В ИЗВЪНРЕДНО ПОЛОЖЕНИЕ ЗАРАДИ КОРОНАВИРУС ИНФЕКЦИЯТА. ВСИЧКИ МАСОВИ ПРОЯВИ НА ТРАКИЙСКАТА ОРГАНИЗАЦИЯ СА ОТМЕНЕНИ.

ОСТАНЕТЕ СИ ВКЪЩИ!

АКАД. ГЕОРГИ МАРКОВ:

МИХАЙЛОВСКИ Е ПРАВ – БЪЛГАРИТЕ СА ОСВОБОДЕН НАРОД, НО НЕ СА СВОБОДНИ

ИНТЕРВЮ НА МАРИЕЛА БАЛЕВА

– Денят на националното възкръсване – така наричат Трети март. Каква е ролята на Руско-турската война от 1877-1878 година, какви са били интересите тогава, академик Марков?

– Тази Руско-турската война е поредната девета от десет такива войни. Между сблъсъка на двете империи – Руската, устремила се към топлите морета, и Османската – на три континента, се създават условия да бъдат освободени балканските народи, не само ние – българите. И сърби, и гърци, и власи, и молдовци – не е било възможно без война на империите. Априлското въстание, макар и смазано жестоко, става причината царят Освободител да излезе в защита на братята православни християни. Много добре трябва да се знае, че тези войни се водят между две империи и всяка има своите интереси. Но в случая стратегическите интереси на Руската империя към Босфора и Дарданелите съвпадат с интересите на народите от Югоизточна Европа. Не бива да се казва: „Е, руският царизъм като империализъм се е стремил към топлите морета, минавал е пътом оттук и освобождавал, защото има съвпадане на интересите“.

– Какво е Трети март за модерния българин? Днес се разделят на два лагера – едните, макар и по-малко, отричат Трети март, наричайки го ново поробване, с кресливи викове: „Не ви щем“, а другите – много по-голяма част от тях, го честват с благодарност към руските освободители и с думите: „Здравствуйте, братушки“.

– Това са крайности. Не приемам нито романтичното русофилство – нашият патриарх Иван Вазов така го е преживял и е написал стихотворението за братушките, но не приемам и отрицателството. Предишният президент Плевнелиев, например, си позволи в миналото Народно събрание да изрече думи на Левски, които той никога не е казвал: „Да не забравяме, че онзи, който ще ни освободи, той ще ни зароби“. Левски никога не е казвал това.

Продължава на 5-а стр.

НАПУСНА НИ ПОЕТЪТ ПЕТЪР ВАСИЛЕВ

На 17 март т.г. на 83-годишна възраст в Хасково почина големият български поет Петър Василев. Поклон пред паметта му.

Поетът Петър Василев е роден през 1937 г. в село Хухла, Ивайловградско. Учи в Института за прогимназиални учители в Хасково. Завършва българска филология в Софийския университет и двегодишен курс по журналистика.

Работи като учител в Родопите, журналист във в. „Нов живот“, бил е председател на Клуба на дейците на културата в Кърджали, зам.-главен редактор на алманах „Юг“ в Хасково, директор на Литературния музей в града, дългогодишен председател на Дружеството на писателите.

Публикува стихове от 1955 г. Превеждан е на руски, белоруски, украински, арменски, грузински, монголски, сръбски език. Лауреат

е на редица национални конкурси. Носител е на голямата награда „Александър Паскалев“ на Община Хасково. Автор е на петнайсет книги, сред които „Бригадирът и летният дъжд“, „Детелина разкопанич мое“, „Да бъда гражданин“, „Лично бреме“, „Не само хляба“, „Южна тераса“, „Рана“, „Българска орис“.

На стр. 2 - стихотворението му „Петрова нива“

МИНАЛОТО НЕ Е НЕЩО ДАЛЕЧНО...

Излезе книга 17 на Известията на Тракийския научен институт

Излезе Книга седемнадесета на Известията на Тракийския научен институт. Тя е събрала доклади от провежданите конференции, резултати от дейността на института и неговите филиали, материали на представители на по-широката интелектуална общност, занимаваща се с изследователска дейност, която е свързана с тракийската тематика. Първата част на книгата „Тракийските българи – шрихи от историята на бежанци и встаници, топонимията, добродетелите“ започна с изследване на Стоян Райчевски за трите вълни на обезбългаряването на Източна Тракия между 1830 и 1913 г., довели до това, че тракийските българи днес населяват не само България, но и Молдова, Украйна и Русия. Трите вълни са свързани с войните – Руско-турските войни през 1828–1829 и 1877–1878, и двете Балкански войни през 1913 г. Към тези вълни се добавя и Илинденско-Преображенското въстание, с различни аспекти на което се занимават Иванка Мечева и Геновева Михова. Вана Стоянова разглежда ролята на комисията „Кинг-Крейн“, цариградските българи и Българския национален въпрос. Светослав Иванов и Коста Лъондев

проучат историята съответно на Македоно-Одринското опълченско дружество в Елхово и на Свиленградското тракийско дружество. Езикуведът Георги Митринов прави анализ на антропонимията на с. Голям Дервент, Софлийско. Интерес ще предизвикат и народопсихологичните размисли на Георги Янков „За добродетелите на тракийските българи.“

Втората част е посветена на незабравими имена в историята на тракийските българи. Откроява се портретът на Екзарх Йосиф на проф. Светлозар Елдъров. Представени са и други именити тракийци – Димитър Попников Петканов, (автор на марша на тракийските бежанци „Тракийски кумир“), Димитър Стамболов и Димитър Арнаудов. Публикуван е и отзив за новата книга за Михаил Герджиков, написана от неговата внучка Надежда Недкова.

Третата част е обърната към съвременността и към отношението й към миналото. Тя започва с изследването на Васил

СЪЮЗ НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ
ТРАКИЙСКИ НАУЧЕН ИНСТИТУТ

ИЗВЕСТИЯ НА ТРАКИЙСКИЯ НАУЧЕН ИНСТИТУТ

КНИГА СЕДЕМНАДЕСЕТА

Проданов „Формирането на идентичности след 1989 г. и битките за българската история“. Авторът формулира шест фактора, поради които миналото се превърна в основен фактор в българския преход, а историята стана най-политическата наука. Формулира и шест основни сфери на битката за българската история, а те са първата – символичната битка, свързана с местата на паметта – имената, знаците, празниците, ритуалите; втората е битката за пренаписване на индивидуалните биографии; третата е фактическата битка за минало-

то – с лъжите и фалшификациите; четвъртата е дискурсивната – в понятията и терминологията; петата е интерпретативната (свързана с концепции и теории) и шестата е на художествената култура. Боряна Бужашка показва как Договорът за добросъседство и сътрудничество между България и Република Македония е един от ярките примери, при които геополитическата ситуация и

сили днес са зависими от различни интерпретации на историята. Тези различия не са премахнати, създадената комисия от учени от двете страни е пред провал, и показват слабостите на договора. Във връзка с богослуженията на гръцки език в българския храм „Св. св. Константин и Елена“ Вана Иванова разглежда подробно историята на българо-гръцките църковни отношения, включително опитите на вселенския патриарх

ПЕТРОВА НИВА

Петър Василев

С кръвта ни, Петре, шега не бива -
искаш не искаш, тя ще ни дърпа
все към оная Петрова нива,
дето отдавна забрави сърпа.

Но още помни – дума по дума -
как се повтори страшната клетва
и как над Странджа писна куршума
точно по жетва – за друга жетва.

Другата, Петре, тутакси дръзна
с по-други снопи да я настели
и ги натръшка гърбом и възнак,
възнак и гърбом – в кървища цели.

Това е, Петре, Петрова нива:
някъде в Странджа, почти в забрава.
Но пътят, който оттук минава,
все по-далече, Петре, отива...

Вартоломей да се забрани богослужението на български език и да се премахне паметника на екзарх Антим I. Авторката завършва с призив да му се противопостави, още повече, че съгласно законите на Република Турция храмът принадлежи на Фондацията на българските православни църкви в Истанбул. Томът завършва със статия на Зорница Илиева за променящата се роля на Черно море в геополитиката, затова как то се превръща в място на нарастващо военно противопоставяне с Русия, в което България може да стане фронтова линия. Както пише Васил Проданов и с този том

Тракийския научен институт показва, че миналото не е нещо далечно, нямашо значение в днешния все по-забързан и променящ се свят. Сборникът е издание на СТДБ, ТНИ и издателство „Захарий Стоянов“.

СЪОБЩЕНИЕ НА ТРАКИЙСКИЯ НАУЧЕН ИНСТИТУТ

Във връзка с извънредното положение в страната и Заповед № РД-01-124/ 13.03.2020 г. на Министъра на здравеопазването, Общото събрание на Тракийския научен институт, обявено за 10 април 2020 г., няма да се състои. Провеждането му ще бъде насрочено за друга подходяща дата.

26 МАРТ – ДЕНЯТ...

Продължение от 1-а стр.

Съюзът на тракийските дружества в България и Тракийският научен институт организират ежегодно в цялата страна отбелязването на ДЕНЯ НА ТРАКИЯ с поднасянето на венци и цветя пред паметниците, посветени на одринските герои, участниците в Балканските войни и тракийските бежанци-мъченици. Провеждат се научни, концертни и други художествени и обществени прояви.

Особено тържествено е честването му в столицата, пред Паметника на Одринската епопея в парка при православния храм „Св. Николай Софийски“, организирано от СТДБ, Столична община и СОСРЗ.

Паметникът, с автор Тома Делирадев, е издигнат в чест на загиналите чиновници от бившия 58-ми пехотен Одрински полк през Балканската война. Открит е на 3 октомври 1932 г. от тогавашния военен министър генерал Александър Кисъов, в присъствието на много официални и неофициални лица начело със Софийския митрополит Стефан,

председателя на Народното събрание Ал. Малинов, дружествата на запасните офицери и подофицери, дружество „Одрин“, родолюбиви организации и др. Стъпилият върху 12-метров пиедестал опълченец в шинел и бойно снаряжение напомня на потомците за подвига на българските бойци при Одрин през март 1913 г.

Поклон пред паметта на българските воители, които с воля, смело сърце, победен дух и жертвоготовност сътвориха ОДРИНСКАТА ЕПОПЕЯ!

Поклон пред паметта на тракийци, които с цената на разорените си домове и безкръстните гробове на своите най-близки платиха чужди политически грехове!

Подвигът и саможертвата на нашите предци, бойната слава на българската армия и героичната история на тракийските българи, триумфът и мъката на националния идеал, символизиращи от датата 26 МАРТ – ОДРИНСКАТА ЕПОПЕЯ И ДЕНЯТ НА ТРАКИЯ – ще живеят вечно в националната памет, само ако ги помним, тачим и се вдъхваме от тях.

МОЗАЙКИТЕ НА АРМИРА ВЛЯЗОХА В „УСЕТ ЗА РАЗКОШ“

ЗЛАТКА МИХАЙЛОВА

Националният археологически институт с музей при БАН в София издаде сборника „Усет за разкош. Римски мозайки от България“. В него са публикувани най-представителните римски мозайки от територията на

България, датирани от втората половина на I в. сл. Хр. до около средата на V в., които са разкрити при археологически разкопки. Сред тях са и мозайките от вилата Армира в община Ивайловград – най-богато украсеният частен дворец от римско време у нас. Богатата мозаечна украса впечатлява с геометрични и флорални фигури, животни, божества, портрети, в това число и на соб-

ственика на вилата и двете му деца. Изключителните находки от Армира миналата година бяха показани на постерна изложба в столицата. Общинският исторически музей в Ивайловград бе сред съорганизаторите на експозицията.

ЕТО, ИДЕ ТО, ДЯВОЛСКОТО МИГРАНТСКО ХОРО!

Кастанетите от Кастаниес лумкат и у нас, чуваме ли ги?

ИВАН БУНКОВ

Сутрин, докато се бръсне, всеки хухленец гледа пред себе си три държави – България, Гърция и Турция. На високо е Хухла. От нея можеш да се любоваш на извивките на Арда в тракийското поле, да съзерцаваш и минаретата на Султан Селимовата джамия. Да живееш волно и красиво.

Но днес е тревожно. На тридесет километра е Кастаниес, „ничи-ята земя“, окадена с димките от две мразещи се държави, застелена с изтерзани бежанци, хукнали да се спасяват на Запад. Те вярват, че нямат друг изход. И напират.

Ипуснат ли ги гърците, за часове ще са на гръцко-българската граница. А тя отдавна е ничия при нас.

Коловете от страшния някога тоталитарен кльон са измъкнати. И бодливата тел е прибрана от „грижовни стопани“. Де що можеше да се вземе от съоръженията, е взето. Разграбени са и караулното помещение, и учебните стаи, и спалните на заставата. Мила родна картинка, позната навсякъде! Само циментовите пирамиди, с надписи между двете държави, са оставе-

ни да тънат в треви и храсталаци и да свидетелстват, че тук започва или свършва България. Гнили телефонни стълбове като бесила стърчат с увиснали телефонни слушалки, в които вятърът сякаш се надпява със забравата.

Отдавна войнишки крак не стъпва тук. Не разорава полосата, продрана от порои и свлачища. Тиха, пустинна безнадежност вилнее в това обгрижвано на времето място. Пустош. Змии и гущери се „прескачат“ край граничните пътеки и лениво се пхчат в големи мъхясали зеленикави грамади от камъни, край които преди години са патрулирали войници със зелени паго-ни. Следи от диви прасета ще срещнеш, забивали зурли в двете страни на границата. Сърни или други горски животни могат да

прехрипнат уплашено-грациозно там. Но хора – рядко. Гръцки или български ловджии най-много да преминават браздата, търсейки с телефоните си по джиписеа заблудените си гончета в края на лова. И толкоз!

Преди години, през Афганистанската криза, оттук безпрепятствено минаваха от глад освирепели афганци, пакистанци. Търсейки спасение в Обетованата земя, осъмваха до крайните къщи на Хухла. И молеха за вода и хляб. Изпросили милостинята, те хапваха изтощени, полегнали на хълбок, докато дойдат граничните патрули и ги натоварят за лагера в Любимец.

Не че сега не преминават миг-

ранти – но по-рядко. От време на време съобщаваме във вестника за заловени бежанци в Ивайловградско. Някои ношуват край Арда и оставят следи, забелязват ги ловджии: я обувка, я дреха, я кутия от консерва, хартии и найлонови торби край угасените огнища. И мигрантите се движат с джиписеи. Излизат на асфалта, дето ги чакат трафикантите, и изчезват на Запад, ако не ги уловят нашите полицаи.

Представям си как гърците вдигат барьерите пред Кастаниес. И освобождават по някаква заповед тълпата – и тя хуква направо на запад, към нашата граница. Тежко ни – защото не сме подготвени. Без метър ограда.

В пресечен терен. С прокъсани пътища. В разлистена гора, над която и хеликоптерът „не пей“.

Тогава? Как ще ги спрем мигрантите? С дипломация? Тези мисли не ми дават покой. Ни денем, ни нощем. И като българин от този край съм длъжен да бия камбаната. Да бия тревога! Събудете се, скъпи българи! И ти, целокупна България! На метри от браздите на три държави трябва да мислим и за най-страшното.

Трябва ни ограда! Такава, каквато издигнахме „дипломатично“ на българо-турската граница! Тракийци сме. Преживели сме много. И никому не вярваме!

Да действаме! Днес, ако е късно, утре ще е по-късно, вдругиден – безнадеждно!

Чувам лумкането на кастанетите вече тук, и у нас! Иде то, дяволското мигрантско хоро! А с дявола дипломация не бива!

Мигранти

НОВИ ДАННИ ЗА ЖИВОТА НА ДЕЛЬО ВОЙВОДА

РОЗАЛИН ХАДЖИЕВ

Благодарение на неуморния краеведски труд на златоградчанина Величко Пачилов, са изяснени доста факти от живота и дейността на легендарния Делю войвода. Но и до днес потомци на стари златоградски родове в съхранената си семейна памет пазят много предания за него.

Преди време, в разговор с наследник от златоградския род Домбови, ми бе споделяно буквално, че като бил малък, дядо му разказвал, че Делю е бил овчарче на тяхната колиба.

Знае се от преданията, че Делю останал сираче – без баща и без майка. В онази епоха такива сирачета, а и деца от многодетни семейства, обикновено ги давали за овчарчета при стопани с повече овце и кози. Там помагали и получавали храна, подслон и дрехи, докато поотраснат. Тази местна традиция е била запазена почти до средата на миналия век. Все още има живи възрастни хора от с. Кушла, които споделят, че като деца са били овчарчета в Златоградски семейства, притежавали много овце и кози.

Във всички варианти на известната Делюва песен, се говори за Домбовци и Караджовци. В едни варианти се пее, че „...излез е Делю хайдутин, с Домбовци и с Караджовци“, а в други „...излез е Делю в Домбовци и в Караджовци“. Информацията, че Делю е бил овчарче на Домбовата колиба, която граничи с имотите на Лесковци и към Козарска река с Аршиневци, предполага той добре

Паметникът на Делю войвода в Златоград

да познава този район, тук е бил в свои води. Познавал всички и намирал прием сред местните хора.

Пак според запазената народна памет, Аршиневци от Козарска река са изкупили имотите си от рода Караджовци. Това са същите „Караджовци“, за които се споменава в Делювата песен, наред с Домбовци. Всички тези факти говорят, че Делю е бил в много тесни връзки с хората от тези фамилии.

През последните години излезнаха нови данни за Златоградско, като в публикувания опис на християнските семейства в Златоград от 1570 г. в превод от Истанбулския архив, се среща фамилията Думби Йорги (Георги Домбов), тогава все още християнска. Според покойния Стоян Бозов, Домбовци имали далечно родство с Бозовци. Само три века по-късно Домбовци са вече мюсюлмани, живеещи в така наречената Бабицетска махала на левия

бряг на Голяма река. Името „Бабицетска“ твърде вероятно носи от живялите тук ислямски мисионери, наричани „баби“. Това били най-често дервиш-бекташи, носещи мъдростта на суфизма и отличаващи се с толерантност към християните. Тази махала е свързана с отсрещната махала „Голема река“ чрез така наречената „Бабицетска кюприя“. В същата Бабицетска махала е живяла и любимата на Делю – красивата Гюлсима от рода Етювци, които са в родствени връзки с Домбовци. Изглежда са се залюбили още докато е бил Делю овчарче. Явно това не се харесало много на близките на Гюлсима и за да прекъснат техните контакти, пращат Делю да чиракува при вуйчо му в Енидже (сега Генисея) в Беломорието.

Тези запазени данни в народната памет говорят за смутните времена, когато е живял Делю и за борбата за отстояване на българския дух, намерила израз и в Делювата песен:

В селоно имам две лели,
думате да ги потурчите.
Да ми ги не потурчите,
да не ми ги почърните...

Показват също, че Делювата песен не е създадена случайно. Явно бурните събития, станали в онази епоха, са породили много емоции, за да бъдат те възпети в една наистина „космическа“ песен. („Златоградски вестник“)

ПОЕТЪТ ТРЕНДАФИЛ ВАСИЛЕВ НА 80 ГОДИНИ

С надежда България да преживее ново възрождение

– Честита 80-годишнина! Какво виждаш, като се обърнеш назад?

– От всичко по нещо от това, което наричаме живот... Бедно и орфано детство в трудни години, очарованието от природата, сладостта на знанието, обаянието на книгата... Дълги години учение, труд – предимно книжовен, живот в различни градове, семейство, деца – радости и грижи покрай тях. За да се превърна от селско чевръсто момче в един поуморен и тъжен градски човек, особено сега, в дългите години на прехода. Спорно е кое е по-благодатното ми време.

– Немалко от стиховете ти са свързани с родния край?

– Родното ми село Момино лежи дълбоко в сърцето ми, там е моето детство, родната ми къща. Много от неговите жители се скриха в селското гробище, там заспаха вечния си сън и моите родители... Потопен в миналия и сегашния му живот, написах стихове, които оформиха стихосбирка, кръстена на селото ми. В една капка живот видях националната ни съдба, житейските ни ценности, народностните ни добродетели. Направих своя равнометка за спасеното и изгубеното по пътя на времето.

Селото ми отстои на двадесетина километра от „десетина дърва върбови“, където Гергана остави най-светлия образ на вяроност към род и родина. Съхраних в стихове легендите от моя край и на други българи, жертвали се за род и родина... Почти всяка местност от многострадалната българска земя има жертвено кръщение...

Вярвам, че с тази книга прибавих страници към паметта и дълга ни към отечеството и земята ни. Дано да ги опазим и населяваме с достойнство!

– Как с няколко шрихи би очертал нашия съвременник, пресътворен в творчеството ти?

– Нашият съвременник носи своето житие – обич, близост, вяра, самота, болка – кръстосано с проблемите, конфликтите и драмите на съвременния свят. Той страда от деградирането на нравите, от загърбването на земята, от разрушаваното на природата, от войните, и заради човешките жертви... И възправя в себе си надеждата България да преживее ново възрождение, светът да стане по-хуманен и по-мирен.

– Освен творец, ти си и издател. Каква е съдбата на съвременната българска книга?

– Българската книга е в естетическа и финансова конкуренция с чуждестранната. Но аз вярвам, че тя ще надделее в това съперничество. Очаквам сега, във време на динамични промени, в по-широките контакти с другите култури, все повече българи да припознаят родното като опора в живота си, да намерят своя български корен, верния си житейски път. Това означава все по-често да посягат към българската книга.

Разговорът води Тодор Корнев

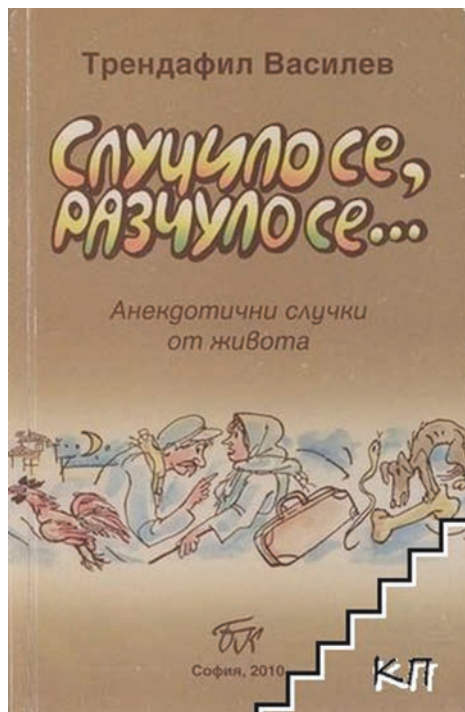

Трендафил Георгиев е роден на 1 март 1940 година в село Момино, Хасковско. Баща му Васил Трендафилов е от Беломорска Тракия, остава кръгъл сирак и едва 12-годишен се преселва в Хасковския край, аргатува. Майка му Ванка Талева е родена в Криво поле, съседно село на Момино, загубва баща си през войната в 1916 година, когато е била на една година.

Събират дом в Момино, малко селце, разположено в югозападния скат на Хухла – рид в Източните Родопи. Трендафил учи първи и втори клас в родното си село, прогимназия – в село Криво поле. Завършва гимназия в Димитровград и Военното артилерийско училище в Шумен. Като млад офицер служи в гарнизоните Кърджали и Асеновград.

След завършването на Военната академия „Г. С. Раковски“ постъпва на работа в списание „Армейска младеж“. В списанието работи близо 15 години – от редактор до заместник-главен редактор, от капитан до полковник. Бил ръководител на няколко издателства – Военното издателство, ИК „Иван Вазов“ и издателство „Български писател“. В края на 2000 година

създава издателство „Българска книжница“, на което е управител. За 10-годишното си съществуване издателството се утвърди в българското книгоиздаване, даде живот на близо 250 заглавия, някои от които с национално значение за българската литература и култура. Трендафил Василев пише стихове от ученическите си години, тогава отпечатва и първите си стихотворения. Автор е на 11 поетични и две прозаични книги. Негови поетични творби са преведени на руски, английски, немски, френски, сърбохърватски, гръцки и полски език. Носител е на националните литературни награди „Изворът на Белоногата“ (2005), „Александър Паскалев“ (2010), „Георги Джагаров“ (2015) и др. Отличен е и със „Златното перо“ на СБЖ. Член на СБП и на СБЖ.

КОЗЛЕ

Пасеше дядо бяло козле.
Той бавно пристъпваше вече,
та беше го вързал с въже,
да не ходи далече.
Козлето пасеше,
растеше,
опъваше дядо все към гората.
Старецът –
от път побелял, за път го болеше,
но как да откъсне
нозе от земята.
И тъй лека-полека
въжето тънееше.
И взе, че се скъса.
Превърна се дядо
на малка могила от пръст.
Въжето –
на козя пътека.

ПАНАИР

Как здраво се хвана за купола бурята,
въртящото чудо запря изведнъж,
чадъри и люлки за миг се катурнаха,
сладоледът стопи се от лудия дъжд.

Утихна след час и денят се завърна.
Но вместо да лумне пак с багри и звуци,
панаирът към мене гърба си обърна
и си тръгна с коне и каруци.

Заплаках от мъка! Тъй кратко се радвах
на тая най-чудна, най-щедра игра –
дъждът неусетно я скри и открадна,
остана във джоба едничката моя пара.

Вървахме към село... Аз стисках до болка
парата и беше ми пусто и тъжно.
А тате и мама до мен благославяха Бога,
че пратил навреме за нивите дъжд...

ДЕЛИ ДИМОВ ПОКРЪСТ

Пусни в гдулката златна парà – хорото да продължи!
Играе селото – и старо, и младо ръка за ръка се държи.

... От пресъхнало гърло песента ни възкръсва... Тоя мегдан,
завързан с пътека до всяка врата, с хоро през сълзи е чертан.

Ангарии и глад, погроми и смърт – на хорото изправяме крак.
Късаме пранги, стъпкваме злото и веєм свободно байрак.

Върти се хорото... То е нашата памет и вяроност към род.
То дава ни сила, проправя през неволи и горести брод...

И щом дойде време някой да се пусне, оставя свят благослов –
да не редее захватът, да заиграе на мястото негово нов,

да не даваме да го заводи слаб, непохватен, да го води левент,
хороводът век да пребъде – честит, възроден, зареден...

Играе селото – и старо, и младо ръка за ръка се държи.
Пусни в гдулката златна парà – хорото да продължи!

МОМИНО

Бяга момата! Бяга да скрие сърцето си.
Но подир нея препуска на кон ятаганът.
Черният хълм от коси непомилвани свети.
Бие ранена кръвта – до девето коляно.
Спира най-стариат, вдига над болката лоб:
„Връщане няма! Старото – как да го помним!
Тук се покръстихме, тук вече имаме гроб.
Къщи ще вдигаме. Село ще бъде... Момино!“
Камък и сълзи. Чардаци – от горни по-горни.
Слепи огради – змия да не може да мине.
Само слънцето слиза свободно в дворовете,
само вятърът волно разрошва градините.
Люляков цвят от къшетата тъмни извира.
Цвилят в оборите буйни коне – неседлани.
Песента лека-полека пак сила набира,
лудо играят ръце в одаи и в дюкяни.
Моминска шарка – по пъстротъкани сукмани.
Моминска стъпка хорото по момински люшка.
Момински знак по звънци и по гривни ковани.
Момински пряпорец. Моминска сабя и пушка.

АКАД. ГЕОРГИ МАРКОВ:

МИХАЙЛОВСКИ Е ПРАВ – БЪЛГАРИТЕ СА ОСВОБОДЕН НАРОД, НО НЕ СА СВОБОДНИ

Продължение от 1-а стр.

– **Всъщност, не са ли политиките тези, които нагнетяват атмосферата около празника?**

– Разбира се, заедно с разните фондацийки. Политиките да престанат да си играят на русофоби – те нали имат сега свои интереси с оглед на новия голям брат. Обичам да казвам образно: Чичо Сам изгони Дядо Иван от политиката, икономиката и отбраната, но няма как да го изгони от историята. Така че, евроатлантиците да не се опитват да го правят, защото това е историята. И е особено цинично, когато заявяват, че не били 200 000 загиналите войници от руската армия, а били само 68 000. Ами това са 68 000 гробове, коя чужда армия има толкова на българската земя? Колко имат американците? Имат, само че на тези, които бомбардираха София и извършиха военно престъпление, а един американски посланик имаше нахалството да им издигне паметник до сегашното щатско посолство! Нека да не преиграват.

– **Според вас имаме ли основание да се съмняваме дали Трети март трябва да е датата на националния ни празник?**

– Трети март поставя началото на възстановяването на българската държавност. България след 500 години отсъствие се появява отново на европейската политическа карта. За жалост, това не е Санстефанска България – тя беше разпокъсана на Берлинския конгрес, но се даде началото, беше възстановено ядрото на българската държавност. От българските политици зависеше да бъдат достатъчно мъдри и разумни и да осъществят националния идеал – обединение на всички българи под обща държавност. Трябваша ни етапи. Ето защо първият етап – Съединението – успя. А то нямаше как да се случи без Трети март. Крушенията ни по-късно не се дължат на Санстефанския национален идеал, а на късгледството и на грубите грешки на българските политици.

– **Винаги около Трети март в последните години все се връщаме към комплексите на малкия народ, към съмненията доколко сами сме извоювали свободата си. Защо сме толкова комплексирани?**

– Това е оправдание на комплексарите. Първо, ние не сме малък народ, от 27 държави в ЕС само 9 държави са по-големи от нас по територия – и Белгия, и Холандия, и Люксембург са по-малки. Политиките ни се

оправдават, че ние сме малки и затова не можем да водим самостоятелна външна политика и не можем да опазим българския суверенитет. Давам обаче пример с маджарите – те да не са 300 милиона? Нека не се оправдават, че не зависело от нас, а от Великите сили. Това е поражени синдром.

– **А не е ли вярно, че те решават?**

– Вярно е, че решават. Но точно Великите сили не позволиха голяма българска държава и ни разпокъсаха в Берлин през 1879-а – най-вече Великобритания и Австро-Унгария. Обаче ние българите станахме причина за тази освободителна война. Да не забравяме че предишната война, наречена Кримска, когато руската армия громи Османската империя, Западна Европа прави коалиция, за да спасява османците. Това са Франция, Великобритания, Австро-Унгария и Сардиния. Всички те отидоха чак в Крим да громят Руската империя и това отложи нашето Освобождение. Нека не се правим сега на русофоби, защото Западът е много грешен. Особено Великобритания. От нея българите добро не сме видели като държава. Освен Съединението, което пак е политическа игра.

Понеже кралица Виктория очаква Александър III да се обяви „за“ Съединението, тя се обявява „против“. Но когато разбира, че руският цар действа обратно, тя веднага сменя позицията си. „Сега трябва да изтикаме русофилите и русофилството от България и Великобритания е „за“ Съединението“ – ето това казва тя. Затова да не преиграваме, западните държави са много грешни спрямо нас.

– **Излиза, че без руската армия и без решението на руския император Александър II, ние нямаше да бъдем свободни. Едва ли някой финландец, поляк, украинец – без да омаловажавам участието и ролята им във войната, щеше да дойде да се бие за Освобождението на България, ако не е била волята на руския император?**

Разбира се, че е така. Наистина има доста загинали поляци – тогава голяма част от Полша е в Руската империя и това личи от имената им. Има загинали и финландци, които идват тук под руското знаме. Александър II не е желал да воюва, не е искал да бъде спокоен от призрака на Крим, не е искал да има злощастната съдба на баща си Николай I, който умира (1855 г.), не можейки да се примири с поражението (1856 г.) на Руската империя там. Без

руското оръжие нямаше как да се възстанови нашата държава след петвековно отсъствие. Казвам това без да изпадам в романтично русофилство. Да, това е империя. И разбира се, че има интереси. Но тя е покровителка на православните християни, чрез тях тя идва да осъществи завета на Петър Велики, казан още когато той – горе на Балтика пробива едно замръзнало пристанище и прави за столица Петербург. И при императрица Екатерина се стремят на юг. Черно море е затворено море и те искат чрез Босфора и Дарданелите да излязат на Средиземно море. Естествено, британската империя е против. И тя помага на Османската империя поне до края на XIX век.

– **Блянът на Трети март бе убит в Берлин след година, и така ние нямаше възможността да изживеем напълно нашата свобода за по-дълго време. Каква е причината за този конгрес след войната?**

– Да, има причина за това. След поражението на Русия през 1856 г. в Крим има Парижки договор. Там е казано, че никоя Велика сила няма право да воюва и да откъсва територия от Османската империя. Промените в границите на тази империя трябва да са решение на европейски конгрес. И затова Санстефанският договор е наречен предварителен договор. И това се е знаело. Германският канцлер Бисмарк събира Великите сили на конгреса в Берлин и там съдбата на Санстефанска България е предрешена.

– **Защо?**

– Защото Великобритания и Австро-Унгария сключват споразумение с Османската империя да не се създава голяма славянска държава. Така че не Бисмарк е разпокъсал държавата ни. Виновна за това е британската политика на лорд Дизраели, който иска да разруши съюза на тримата императори между Германия, Австро-Унгария и Русия, и той успява. Като се връща от Берлин, лордът казва: „Аз успях, разруших съюза на тримата

императори.“ Ето това е имперската политика на Дизраели, тя предрешава съдбата на нещастния български народ. Имаме Кресненско-Разложко въстание в края на 1878-а, комитет „Единство“, но Великите сили решават една малка славянска държава да остане в планината. Добре, че Бисмарк е извадил една карта и казал, че Стара планина минава по билото на Вакарелските възвишения. И така, благодарение на Бисмарк, столица е София. За неговата 200-годишнина през 2015 г. ние имаме тук международна конференция и предложихме Софийската община да обяви една улица на Ото фон Бисмарк. Имаше обещанието, но още нищо не е сторено...

– **Отрицателите на Трети март твърдят, че със Санстефанския договор се създава мита за Велика България или България на три морета. Имат ли някакво основание за това, днес отричат и ролята на граф Игнатиев?**

– Тя не е велика, а се нарича Целокупна България. Граф Игнатиев взема картите на Българската Екзархия (сега тя чества своята 150 годишнина) на Цариградската конференция на Великите сили от декември 1876 г. – той се опира на тях и казва: това е територия, където преобладаващото население са българите. Затова трябва това да бъде българската държава, а останалите, които живеят на тази територия и са от други националности, ще имат равни права. Граф Игнатиев не е измислил тези предели. Той дори жертва Северна Добруджа, защото Русия през 1856 г. в Париж губи Южна Бесарабия и за да си я върне, я разменя за Северна Добруджа. Няма как, това е империя. Русия държи и на Сърбия – тя е бъдещ неин съюзник срещу Австро-Унгария и ѝ трябва Нишко, Пиротско и Вранско... Така е – не може да се сърдим на империята.

– **Доколко сме свободни днес – 142 години след онова героично време?**

– Мрачни мисли ми идват в главата, както казва Стоян Михайловски: „Ние българите сме освободен народ, а не сме свободни хора“. Казал ги е в края на XIX век. Ние най-напред трябва да я почувстваме свободата, тя трябва да стане вътрешна потребност. Освен това свободата задължава, тя не е слободия. След 1989 г. махалото се люшна и от тоталитарен контрол стана пълен безконтрол. Ние трябва да осмислим свободата, да разберем защо ни е необходима и да разберем, че тя е безценна. Не бива да продаваме свободата си за пари. Като говоря за пари имам предвид и днешните разни заеми от Световната банка и МВФ, както стана. В едно училище в София преди

дни казах, че днешният идеал – Златният телец заедно с питането „Колко пари?“ – е опасно нещо и може да ни погуби. Не всичко е пари. Свободата е над парите, над материалното благосъстояние. Не бива да си жертваме и да си продаваме свободата, това е най-важното за България.

– **Като се върнем в историята назад, ще видим, че ние сме били значим фактор само през Средновековието. А днес се насладва мисленето, че сме едва ли не само територия.**

– Ние имаме наследство от Средновековието, но е минало много време, това са десетки поколения. Моят народ разбира, че хлябът е по-важен от свободата. А съдбовният избор е между хляб и свободата. Най-добре е да има и двете, но когато няма хляб, българинът си казва: „По-добре да има хляб, щото като го има, аз ще оцелея и ще дочакам свободата. Без свобода се живее, но без хляб – не“. Това е човешкият инстинкт за оцеляване. Ние имаме една поговорка – „по-малкото зло“. И смятаме, че по-малкото е за предпочитане пред по-голямото. Ето това е нашата народопсихология. И начинът ни на оцеляване. За да мислим така трябва да се върнем назад в онези 5 века робство – много тежко наследство са тези 500 години.

– **Ако днес сме затворили тази болезнена рана – Берлинския договор, другата рана – Македония, трудно ще я излекуваме?**

– Тази рана беше нанесена с разпокъсването на Санстефанска България. И тя доведе до войни, въстания, жертви, кланета, бежанци... Но така е геополитиката на европейските държави, която създаде балка-

низацията. Много се ядосвам, когато някоя държава от Средна и Западна Европа ми каже: „Вие там на Балканите само се биете“. Дори в известния роман на Агата Кристи „Убийство в Ориент експрес“ има такова изречение: „На Балканите се убиват всекидневно“.

– **Е, причините за това са ясни...**

– Да, и пак питам: „Кой ни докара до това положение, кой ни раздели и противопостави, за да се избиваме?“ Ето, тези същите Велики сили направиха това. Те са много грешни, но имат високо самочувствие и никога няма да признаят, че в Берлин през юли 1878-а се извършило едно престъпление – не само срещу българите, но и срещу балканските народи – да ги разделят и да ги противопоставят до ден днешен.

– **Кражбата на история днес е много страшна, защо го правят, акад. Марков?**

– Кражбата на история води до страшни последици. Историята трябва да се остави на историците да я изследват, а не някои скучаещи политици в къщите си за гости да четат учебника по история, например за 10-и клас, обаждат се на министъра на просветата по джигесема и му казват, че този учебник не им харесва. Дай сега да го пренапишат. Това не е работа на политиците. Историята не се продава и изяжда като кебапчета. Преди 1989-а имаше идеологическа коректност, сега има политическа коректност. Трябва да престанем с нея, защото тази коректност налага автоцензура на по-младите историци, и те се съобразяват както с политиката, така и с определени фондации.

– **Ако трябва да извикате нещо на Трети март, какво ще бъде то?**

– Първо, този ден трябва да се почувства като празник, а не като поредния почивен ден. Ние се върнахме след 500 години отново на политическата карта на Европа, и сега ни има. Вярно – орязани, след войни, след крушения... Но трябва да опазим това, което имаме. И за което са се водили войни и въстания, и за които са умирали нашите герои. Затова на този ден ще извикам с цялото си гърло: „Да живее България!“ и всичко друго след това. А на младите бих им казал само едно: „Вие сте отворени към света, но първо бъдете българи, а след това бъдете европейци. Едното не пречи на другото. Не приемам изграждането на европейска идентичност. От Брюксел и от разни фондации ни казват: „Първо Европа, после националната идентичност“. Не! България е над всичко. И тогава е Европа. (в. „Труд“)

ЦЕЛ НА НЕООСМАНИЗМА – ПОМАЦИ С ТУРСКО САМОСЪЗНАНИЕ НА БАЛКАНИТЕ

ПРОФ. Д-Р БОНЧО АСЕНОВ

Особено голямо внимание се обръща от ДПС на изучаването от българите мохамедани на турския език. То, и неговите съветници в Турция, са наясно, че пътят към турцизирането на това население минава през усвояването и използването от него на турския език. За тях не е достатъчно те да се обяват за турци, пък да говорят на български език. Затова ДПС с повята си на политическата сцена постави въпроса за изучаването на турския език сред тях. Да припомним, че още на 12 юни 1990 г.

Ахмед Доган заявява пред турския посланик в София Алев Калъч: „Втората мисия е да направя всичко възможно, за да може у помациите да се изгради турско самосъзнание. Аз съм длъжен да ги изуча на турски език и да ги приобща към турската нация“. А по време на митинг в селата Сатовча и Якоруда през 1991 г. призовава: „Вие сте турци, с турско самосъзнание, използвайте случая да замените българските си имена с турски. Залягайте над турския език...“. През септември 1991 г., когато започва учебната година, ДПС организира в Якоруда бойкот на учебните занятия, докато не се въведе задължителното изучаване на турски език в училищата. Бойкотът не успя, но още на следващата година в Якоруда, където никога не е имало турци и никой не говори турски език, от общо 1721 ученика 1174 са се записали като турци. Анкетна комисия на 36-то Народно събрание, която извършва тогава проверка в тези райони, установява, че Министерството на образованието и науката и негови отговорни ръководители разпореждат и внушават (писмено и устно) да се изучава турски език като майчин в райони, където никой не говори на този език.

Налагането на турския език се извършва и чрез изпращането на младежи да завършат средно духовно училище и Висшия мюсюлмански институт, където го усвояват. Също чрез изпращането на младежи на обучение в Турция, където научават турския език и откъдето се завръщат вече като „истински турци“. Или чрез организиране на курсове към джамиите, където освен изу-

чаването на Корана се изучава и турския език. Също чрез книгите, брошурите и учебниците на турски език, които се разпространяват сред българите мохамедани. Да си спомним как през март 2003 г. зам.-областният управител на Пазарджик от квотата на ДПС Реджеп Молла Ахмед се провиква на многолюден митинг в гоцеделчевското село Корница: „Искаме си турския език, за нас той е официалният, нищо че в Конституцията пише, че е българският. Християните нямат място в нашия район и

■ Това може да се види и в Смолян

трябва да си отидат“. Този стремеж на ДПС и сродните му организации да турцизират българите мохамедани в Родопите, и особено в западната ѝ част, е подтикнат от стремежа на Турция да затвори плътно „Ислямската дъга“, която се прекъсва в Западните Родопи. И тази задача на Турция се осъществява напористо от ДПС. В това отношение то разчита очевидно много на своите кметове по места. Стига се до там, че някои кметове започват по административен път да турцизират тези хора. Например през 90-те години стана ясно, че в района на Якоруда местните кметове на ДПС подменят личните картони от ЕСГРАОН на българи мохамедани и в новите картони са заличени данните, които свидетелстват за българския произход на записаните лица. Комисията на 36-то Народно събрание установява, че „с активното участие на представителите на местната власт и администра-

ция се извършва турцизация на българското население“ в тези райони. Фактите посочват, че ДПС постига успех в това отношение. При преброяването през 2001 г. например в община Якоруда и в община Белене, където не е имало един турчин, като такива са се обявили съответно 7960 и 4737 души, в Гоце Делчев техният брой е 8317, в Гърмен – 4529, в Сатовча – 3203, във Велинград – 5515 души.

Движението за права и свободи върши и активна антибългарска пропаганда сред българите мохамедани. Например разпространява брошури и списания, издавани на български език в Истанбул от изселнически организации. Те са изпълнени с клевети, измислици и лъжи по адрес на България. В тях се твърди, че „помациите са чистокръвен турски елемент“, че „всеки помак е съзнателен враг на българите и славяните“. По селата се разпространява и прожектира 47-минутен цветен филм, производство на „Исламик медиа сървис“, в който се призовават всички мюсюлмани на свещена война срещу християнството. Разпространяват се възвания, позиви, пишат се постени лозунги с антибългарска насоченост. Набляга се много на насилието, което било осъществявано върху тях от тоталитарната власт, при което българите мохамедани се представят като тяхна жертва.

Втората тенденция сред българите-мохамедани е свързана със стремежа те, и най-вече живеещите в Родопския масив, да се оформят като нова „етническа“ група, като „помашко малцинство“. След 1989 г. част от интелегенцията от тези среди започна да предявява искания българите мохамедани да бъдат признати от „другите“ като специфична общност и да настоява за по-активното ѝ включване в общественото-политическия живот на страната. Понятието помаци, което в миналото се е използвало за обозначаване на българите мохамедани и което е имало по-скоро обиден характер, сега са възстановява и използва като наименование на „новия етнос“. Още през 1992 г. се направи опит за създаване на Демократическа партия на труда от Камен Буров, която да представлява „помациите“. Целта на партията била да се защи-

тават 400 хиляди помаци от дискриминация. Той вярвал, че „помашкото малцинство“, „помашкият етнос“ ще се превърне в „помашка нация“. През 1999 г. Буров иска „помашкото малцинство“ да се отдели в „Родопски анклав“ и настоява при преброяванията в графата „етническа принадлежност“ да се постави и „помак“. По късно неговата партия се разпада, а Камен Буров отива като гурбетчия в Испания.

Самият Камен Буров е осенен от тази идея след като е пребивавал един месец в САЩ на семинар по проблемите на етническите общности. И там е слушал лекции на американски политики и анализатори, които говорят за необходимостта от създаването на „Мюсюлмански анклав“ в Родопите, обхващаш и българските, и гръцките мюсюлмани. Идеята за „помашка нация“ се подсилва от подобно движение сред „помациите“ от към гръцката страна на Родопите, подкрепено от гръцки депутати мюсюлмани и политически дейатели в Западна Тракия. Въсъщност това е старата идея за създаване на нова етнотериториална структура на Балканите, обединяваща помациите, живеещи в Гърция и България. В Пристън – САЩ, се издаде дори книга „Етническата картина на България“, в която се твърди, че „панислямистките тенденции ще се окажат водещи при самоопределянето на помашката общност“. Лансира се и идеята (от трима американски преподаватели в Американския университет в Благоевград) за създаване на независима мюсюлманска държава от „помациите“ в България и Гърция, която да е контролирана от Турция. През 2011 г. в Стокхолм, Швеция, се учредява „Помашки институт“, в който участват и българи мохамедани, жи-

веещи в Швеция. С подобни сепаратистки идеи излизат и много чужди неправителствени организации, обвързани основно с фондация „Отворено общество“. Техните представители на конференции и семинари в чужбина и в България упорито говорят за помашко малцинство в България, което трябва да се признае от България и чиито права и свободи не трябва да се нарушават.

Подобни позиции заемат и служители, работещи в администрацията на ЕС в Брюксел. През 2013 г. Парламентарната асамблея на съвета на Европа /ПАСЕ/ поиска от България да приложи Рамковата конвенция за защита на националните малцинства, специално в частта за индивидуалните права, „с оглед на факта, че не признава съществуването на македонско малцинство и на помациите“.

Идеята за помашко малцинство, за помашка нация се поддържа и от Турция. В рамките на нейната неоосманска политика едно от напращанията е обработка на съзнанието на помациите, живеещи на Балканите, като се търси връзката им с помашко население, живеещо в Турция. Появиха се сайтове на помашките общности в Турция. Създадените в Турция помашки центрове целенасочено се стремят да влияят върху процесите на етническото обособяване на българите мохамедани. Помациите в Турция създават и своя федерация под наслов ПОДЕФ, която се опитва да обедини всички помаци в балканските страни и да се търсят връзки

както с българските помаци, така и с гораните /Сърбия/ и торбешите /Северна Македония/. Тяхната основна идея е, че те нито са турци, нито българи, а помаци и трябва да пазят своята идентичност. Смята се, че в момента на Балканите живеят общо около 500 хиляди помаци.

Появиха се и „научни изследвания“, в които реално се противопоставят българите мохамедани на българите християни. Започна се с книгата на одринския професор Илкер Алп, който още през 1990 г. издава на турски език

„Документи и снимки за българските зверства (1878-1989)“, в която нарича българите мохамедани турци и представя неверни данни за насилието над тях от българските власти като твърди, че при смяната на техните имена през 1970–1972 г. са избити около 50–60 хиляди души. След това се появи книгата на българския изселник Хюсеин Мемишоглу, преподавател в анкарски университет, издадена в Анкара на български език през 1991 г. „Страници от историческото минало на помациите“, в която твърди, че те са потомци на куманските турци, които през 11 век са се заселили в Пиринска Македония и в Родопите. В нея той повтаря лъжи и фалшификации, разпространявани още от времето на социалистическа България и тези от Илкер Алп. Например, че през март 1972 г., поради отказ да сменят турските си имена, са били убити в Доспат 278 души, в Барутин – 315, в Триград – 194, бил е използван отровен газ, а в язовира в Доспат са изхвърлени близо 1850 трупа. Подобни фалшификации – че помациите са турци, и че по време на възродителния процес са убити над 1000 души и са изнасилвани масово жени и момичета, се разпространяват и в трудовете на турския професор Кемал Карпат, преподавал дълги години в САЩ. Ректорът на Тракийския университет в Одрин проф. Ахмед Гюншен на Международна научна конференция в Смолян през май 2012 г. на тема „Помациите, версии за произход и съвременна идентичност“ твърди, че помациите са всъщност „помашки турци“ и никакво турско насилие не е имало в Родопите.

Откъс от книгата „Сепаратизмът в България“

■ Книгата на проф. Мемишоглу

■ Помашки център

ОБЩО ОТЧЕТНО СЪБРАНИЕ В СТАРА ЗАГОРА

На 7 март, т.г. в залата на народното читалище „Св. Климент Охридски – 1858“ се състоя общо отчетно събрание на тракийското дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора при следния дневен ред: 1. Отчетен доклад за дейността на Тракийското дружество за 2019 г.; 2. Утвърждаване на план-програма на тракийско дружество „Одринска епопея“ за 2020 г.; 3. Годишен финансов отчет – изпълнение на Бюджета за 2019 годи-

на, и приемане на бюджета за 2020 г. 4. Попълване състава на Контролния съвет. Гост на събранието бе Михаил Вълв, зам. – председател на Централното ръководство на СТДБ и председател на тракийско дружество „Тракия“ в Ямбол. За водеща на събранието бе избрана Кирилка Иванова – член на Управителния съвет на дружеството. Отчетен доклад за дейността през 2019 година изнесе председателят на дружеството Цанко

Атанасов. Под формата на презентация на мултимедия председателят представи план-програмата за дейността през настоящата година. Йорданка Хазърва счетоводител на дружеството

представи финансов отчет – изпълнение на Бюджета за 2019 г., и проект за Бюджет – 2020 г. След изказванията всички материали на събранието бяха единодушно приети.

ТЪРЖЕСТВО ЗА 3 МАРТ В ОДРИН

АНЕТА ГЕОРГИЕВА

По инициатива на генералния консул на Република България в град Одрин Васил Вълчев, вече за четвърта година се провежда честването на Националния празник на България – 3 март.

Тази година отново в организацията на честването се включи тракийското дружество „Георги Сапунаров“ – Хасково.

Покани за празника получиха всички публични институции от Хасковска, Ямболска и Бургаска област. Събитието беше уважено от институции на град

Одрин и други градове от Европейската част на Турция.

Участниците в срещата бяха поздравени от Васил Вълчев – ген. консул на България в Одрин.

На празничното хоро се включиха и българи и турски граждани.

Представител на Съюза на тракийските дружества в България бе заместник-председателят на Централното ръководство Краснодар Беломорски. Той връчи книги-подарък за българчетата от неделното училище към църквата „Свети Георги“ в Одрин.

■ Кукуерден в Ивайловград

ПРЕДСТОЯЩА НАЦИОНАЛНА ОТЧЕТНО – ИЗБОРНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА ТРАКИЙСКИЯ МЛАДЕЖКИ СЪЮЗ

Във връзка с решение на Народното събрание и Правителството на Република България и във връзка с извънредни мерки за защита здравето на населението от опасностите, произтичащи от развиващата се епидемия от коронавирус в нашата страна, Националната отчетно – изборна конференция на ТМСБ при СТДБ ще се проведе на 30.05.2020 г., от 11.00 часа в гр. София, ул. Стефан Караджа 7А, при следния ДНЕВЕН РЕД:

1. Отчет за дейността на ТМСБ при СТДБ за периода 13.05.2017 – 4.04.2020 г. Докладва Цанко Атанасов-съпредседател;

2. Приемане план-програма на ТМСБ при СТДБ за 2020 г.

Докладва Цанко Атанасов-съпредседател

3. Приемане на членове на ТМСБ при СТДБ: 3.1 нови тракийски младежки дружества и 3.2. физически лица с мандат от 3 години. Докладва Десислава Костова-съпредседател

4. Прекратяване на членството на физически лица-членове на ТМСБ при СТДБ. Докладва Десислава Костова-съпредседател

5. Приемане изменения на статута на ТМСБ при СТДБ

Докладва Десислава Костова-съпредседател

6. Избор на съпредседатели за срок от 3 години

Докладва-председател комисия по предложенията

7. Разни

В случай на липса на кворум, заседанието на конференцията ще се проведе от 12.00 часа на същото място, дата и при същия дневен ред и решенията ще бъдат законни, колкото и членове да се явят.

Д. Костова и Ц. Атанасов,
съпредседатели на ТМСБ при СТДБ

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците на Съюза през месец април:

Елена Алекова – София..... 3 април 1963 г.
Лъчезар Апостолов – Пловдив 4 април 1940 г.
Донка Янева – София 5 април 1942 г.
Петър Янков – Перник 6 април 1962 г.
Васил Михайлов – София 6 април 1938 г.
Мария Ангелова – Ивайловград..... 10 април
Георги Илиев – Пловдив..... 16 април 1932 г.
Мариана Ликова – Кърджали..... 16 април 1968 г.
Кирил Киряков – Сливен 17 април 1953 г.
Георги Георгиев – Исперих 17 април 1947 г.
Катя Орманова – Карнобат..... 18 април 1952 г.
Петър Петров – Велики Преслав..... 27 април 1938 г.
Веска Димова – Варна..... 28 април 1957 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, д-р Ваня ИВАНОВА, проф. Иван ФИЛЧЕВ,
Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел. 02/986 71 26; факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSGF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044;
Златка ЯНЕВА (Сливен) – 0897601560; Анета ГЕОРГИЕВА (Хасково) – 0894 044 420; Веска ЛАМБОВА (Шумен) – 0877 71 85 03;
Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Арда е свещената река на нашите деди

От село Ночево, Кърджалийска област, където се намира древен светилищен комплекс, е сравнително близо, може би на половин час път до село Женда. Около това село са три светилища, разположени едно до друго на три хълма. А оттам пътят се вие само надолу, чак до язовир „Боровица“.

Преди да се спуснем до самата вода, от високото се открива прекрасна гледка към река Боровица, която започва своите плавни завои към язовир „Кърджали“.

От другата страна на реката се вижда страховит сипеи, който прилича на огромно скално пано, създадено от най-великия ваятел – природата. Това творение нашата група оприлича на великан, разтворил ръцете си към небето.

След това пътят преминава през село Ненково, където има средновековен мост, припознат като римски и така представян в туристическите портали. Този мост е с два метра подълъг от известния Дяволски мост край Ардино и дължината му достига 58 метра. Впечатлява със своята асиметричност и с петте си каменни свода, които са с различни размери.

Части от моста са били разрушени и от двете страни. Сега са възстановени, но без да се спазва оригиналната конструкция. От местните хора съм чувал, че в основите му е било закопано голямо имане и затова част от камъните са откъртени от иманяри. Интересното е, че в единия му край, ниско до самата река, през пролетта цъфти Орфеевото цвете (родопски силивряк), което обикновено се среща на по-високи места, главно в Западните Родопи.

Привечер, след като сме се насладили на много красоти и древности, пристигаме в хотел „Боровица“. Целта ни е крепостта Патмос, която се намира срещу хотела, но до нея се стига само по вода. Отгук, където водите на реките Боровица и Арда се сливат, започва язовир „Кърджали“, за да продължи пътя си в продължение на 20 километра.

Сутринта лодкарят ни очаква. С няколко курса той ще прекара цялата група от другата страна на язовира. Мъглата бавно се вдига и разкрива цялото си много величепие на езерото. Призрачна красота.

В далечината съзираме рибарска лодка, която леко разрязва водата и събужда задрямалите шарани. На другия бряг веднага попадаме на стада с овце и кози. Няколко овчарника се издигат до самото езеро. Засичаме се и с един от пастирите, който ни насочва към правилната пътека за крепостта.

Пристигам първи на върха и докато другите все още се събират, решавам да снимам и избързвам напред. До мен неотлъчно е едно кученце, на

което по-късно правя специална фотосесия.

Стените на крепостта са добре запазени от западната страна на хълма. От другите страни те са почти разрушени, но от юг отвесните скали са естествени стени към този връх.

Във вътрешността ясно се личат останките от помещението. Може би тук са били бойниците и наблюдателницата към реката. Ако приемем, че на това място не е имало иглолистна гора, каквато е засадена

в по-ново време, от двете места е възможно да се наблюдава както река Арда, така и река Боровица.

От крепостта може да се види добре мястото, където река Арда прави пропачутите си меандри (завои), разглеждани и снимани от много любители-фотографи.

Докато обикалям цялата крепост, забелязвам, че само на места е било нужно да се издигне крепостна стена. Останалите части са били естествено защитени от стръмни скали. След археологически проучвания са открити останките от трикорабна базилика. Предполага се, че крепостта е строена около 10 век, но скални късове, които са дообработвани с човешка ръка и може би имат култово предназначение, ни подсказват, че мястото е било населено много по-отдавна.

Крепостта Патмос се намира на територията на община Ардино, Кърджалийска област. Много интересна легенда, свързана с тези места, разказва писателят Христо Красин. В нея се говори за един разбойник на име Мехмедали, който шетал из този край

Затова от двете си страни е обсапана с крепости

и обирал преминаващи кертани и търговци с бандата си. Под крепостните стени имало пещера, в която той живеел в дълги периоди от живота си и в нея криел заграбените пари и съкровища.

нали някаква въжена връзка, а по реката се движела и лодка (каик), която превозвала пострахливите пътници, които не се решавали да преминават по въжетата.

Разбойникът взривил пещерата преди да отпътува с бандата си за гръцко, където бил убит. И до ден днешен търсят затрупаното имане на Мехмедали.

На връщане към Кърджали се спираме на няколко места, за да съзерцаваме живописни гледки. Преди село Пъдарци се изкачваме на скали, от които се разкрива прекрасна панорама към язовир „Кърджали“. В далечината се вижда въженият мост към село Сухово, а ръкав на язовира, образуван от река

Голямото дере (Буюк дере), прави красив меандър между величественния каньон, от който наблюдаваме и остър полуостров, който се спуска към водата. И по тези скали се забелязват изсичания от древните ни предци. Река Арда е била свещена за прадедите ни. Затова от двете ѝ страни има многобройни светилища и крепости.

Текст и снимки:
Венцислав СТАЙКОВ
(в. „Нов живот“)

